

NOTEN

1) De geschiedenis van de Illustre School werd voor het eerst beschreven door J.B. Kan, 'De Illustre School te Rotterdam', in: *Rotterdamsch Jaarboekje* I (1888), pp. 1-96. Voor de uitwendige geschiedenis en enige vroedschapsresoluties werd dankbaar gebruik gemaakt van deze studie.

2) Elisabeth Labrousse, *Pierre Bayle*, t. I: Du Pays de Foix à la cité d'Erasmus, La Haye 1963 (hierna geciteerd als Labrousse, I); Pierre Bayle, t. II: Hétérodoxie et Rigorisme, La Haye 1964 (hierna geciteerd als Labrousse, II). P. Dibon (ed.), *Pierre Bayle. Le Philosophe de Rotterdam*, Amsterdam/Parijs 1959 (hierna geciteerd als P. Dibon, Bayle).

3) Zie N. van der Blom, 'Van een glas en een vers of Joannes Sylvius en de Illustre School', in: *Rotterdams Jaarboekje*, 8ste reeks IV (1976), p. 230.

4) Zie H.C. Hazewinkel, 'Pierre Bayle à Rotterdam', in: P. Dibon, Bayle, pp. 20-24.

5) Labrousse, I, p.166; F.R.J. Knetsch, *Pierre Jurieu. Theoloog en Politicus der refuge*, Kampen 1967, p. 134 (hierna geciteerd als Knetsch).

6) Knetsch, p.135.

7) Labrousse, I, pp.164-166.

8) P. Bayle, *Oeuvres Diverses*, (Trévoux) 1737 (sec. éd.), t. I B, p.127 (nadien geciteerd als O.D., I²): brief van P. Bayle à son frère: 'Quoique le climat de Hollande me fasse peur pour ma santé, il faut pourtant se résoudre à y chercher quelque chose: (...) mais je ne crus pas que je dusse partir sur cela [vage toezeggingen] (...) moi qui n'ai pas la finance nécessaire pour m'entretenir en attendant qu'il se présente quelque chose, dans un pays où tout est cher prodigieusement et où l'argent fond entre les mains d'une manière inexprimable'.

9) O.D., I², brief aan zijn vader van 8 december 1681, p.129.

10) *Ibidem*.

11) Cf. H.C. Hazewinkel, *l.c.*, p.26; O.D., I², brieven van 8 december 1681 en 26 maart 1682, pp.129-131.

12) J.B. Kan, *l.c.*, pp.10-11.

13) O.D., I², brief aan zijn broer van 10 april 1684, p.147.

14) Cf. N. van der Blom, *l.c.*, pp.238-239 (noot 9) en H.C. Hazewinkel, *l.c.*, p.25.

15) O.D., I², 8 december 1681, p.129.

16) H.C. Hazewinkel, *l.c.*, p.26: 'Dans sa correspondance Bayle est assez avare de confidences sur la ville où il passa les vingt-cinq dernières années de sa vie'. De eerste editie van de *Oeuvres Diverses*, t. IV, verscheen te 's-Gravenhage (bij P. Husson, J. Swart, H. Scheurleer, J. van Duren, C. Le Vier en F. Boucquet) en te Rotterdam (bij T. Johnson) in 1731.

17) Zie voor deze verschillende edities, Elisabeth Labrousse, *Inventaire de la Correspondance de Pierre Bayle*, Paris 1961, Introduction, pp.22-29.

18) O.D., I², 8 december 1681, pp.129-130. Een copie van deze familiebrieven bevindt zich te Parijs, Bibliothèque Nationale, Manuscrit Fonds français 12771, terwijl de originelen zich bevinden in de V.S., Columbia University. Daar de editie van 1737 de brieven op een aantal plaatsen inkort en onjuist weergeeft, werden door mij ook de Parijse copieën geconsulteerd. Voor dit opstel werd echter zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de gedrukte versie; slechts voor een paar brieven zal ook naar het